

Het spook is uit de kast

De inflatie steekt de kop weer op. Van het land met de beste prijsstabiliteit is Nederland in enkele maanden teruggevallen tot een matige middenmoter. De inflatie wordt voornamelijk veroorzaakt door de overheid. Bezuinigingen blijken niet langer voldoende om het financieringstekort omlaag te brengen, zodat verhoging van huur, benzine-accijns en aardgasprijs voor extra inkomsten moeten zorgen. Deze maatregelen staan recht tegenover de verlagingen van btw en directe belastingen, die de afgelopen jaren bijdroegen aan de grote mate van prijsstabiliteit. De huidige prijsverhogingen hebben de inflatie omhooggedreven tot 4,6 procent.

De inflatie duikt op juist nu de omstandigheden verslechteren. De economische groei zal volgend jaar dalen naar 1 à 1,5 procent. Het aantal inactieven blijft stijgen. Voor 1992 verwacht het Centraal Planbureau 87 inactieven op 100 actieven. Nieuwe financiële tegenvallers dreigen, waardoor verdere prijsverhogingen en een stijging van de sociale premies wellicht noodzakelijk zijn. De discussie over de beperking van de duur van de WAO-uitkeringen en de dreigende ont koppeling van lonen en uitkeringen zetten de verhoudingen binnen de regering en tussen regering en sociale partners onder hoogspanning. De kans bestaat dat de inflatie deze ontwikkelingen versterkt. De financiële schade die de overheid daarvan ondervindt kan de extra inkomsten uit de prijsverhogingen verre overtreffen.

De nu genomen maatregelen zijn eenmalig en de inflatie zal niet snel de dubbele cijfers bereiken. Toch dreigt altijd het gevaar dat een eenmaal aangewakkerde inflatie moeilijk is uit te bannen. Werknemersvertegenwoordigers hebben al aangekondigd hogere looneisen te stellen om de prijsstijgingen te compenseren. De hogere lonen zullen op hun beurt door werkgevers worden vertaald in (opnieuw) hogere prijzen, of – als dat uit concurrentie-overwegingen niet mogelijk is – in een daling van de winstmarge. Dalende winstmarges en toenemende onzekerheid over toekomstige loon- en prijsontwikkelingen betekenen dat de investeringsgeneigdheid van ondernemers afneemt en dat de economische groei (verder) daalt.

Maar ook voor werknemers vormt de inflatie een onzekere factor. In een aantal bedrijfstakken zijn kortgeleden cao's afgesloten met een beperkte loonstijging. Door de plotseling stijgende inflatie is deze loonstijging niet of nauwelijks meer voldoende om de koopkracht op peil te houden en voelen de werknemers zich bekocht. De overheid, die al jaren een beroep doet op de sociale partners om de loonontwikkeling gematigd te houden, verliest door het opdrijven van de inflatie haar betrouwbaarheid als onderhandelingspartner. De sociale spanning neemt hierdoor verder toe en de kans dat door loonmatiging de loon-prijsspiraal in de hand is te houden, wordt kleiner.

Naast de toenemende onzekerheid en de invloed op lonen en prijzen kan de inflatie ook de rente opdrijven, om de geldontwaarding te compenseren. In re-

actie op de stijgende inflatie hebben de Nederlandse Bank en de Duitse Bundesbank de officiële tarieven al verhoogd. Verdere verhogingen zijn niet uitgesloten. Voor de overheid betekent een hogere rente dat de toch al hoge rentelasten op de staatschuld verder toenemen. Daar staat echter tegenover dat de waarde van de staatsschuld daalt. Voor bedrijven leidt een hogere rente tot stijging van de kosten, waarop een zelfde reactie valt te verwachten als op een loonstijging.

De stijgende rente, de hogere loonkosten en prijzen betekenen dat de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven verslechtert. De gunstige positie die Nederland door loonmatiging heeft verkregen, kan hierdoor weer gedeeltelijk teniet worden gedaan. EG-landen als Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, toch geen landen met een uitzonderlijk goede reputatie als inflatiebestijder, hebben nu al een lagere inflatie dan Nederland, waardoor hun producten relatief goedkoper worden. Vanuit concurrentie-oogpunt is het nog een geluk dat in Duitsland, de belangrijkste afnemer van Nederlandse producten, de inflatie eveneens naar zo'n 4,5 procent is gestegen. Nederlandse goederen worden zodoende niet duurder in verhouding tot Duitse.

Voor de bestrijding van de inflatie in Nederland is de prijsontwikkeling in Duitsland minder gunstig. Door de gulden aan de harde D-mark te koppelen heeft de Nederlandsche Bank de afgelopen jaren een belangrijke voorwaarde geschapen voor het handhaven van een lage inflatie. Dat deze koppeling ook nu moet worden gehandhaafd, staat niet ter discussie. Zij garandeert immers de wisselkoersstabiliteit en het vertrouwen in de gulden. Nu echter ook in Duitsland de inflatie de kop opsteekt wordt via een vaste wisselkoers de Duitse inflatie ook in Nederland geïmporteerd; een ontwikkeling waar de Nederlandsche Bank machteloos tegenover staat.

De mogelijkheden om de inflatie in de hand te houden zijn dus zeer beperkt. De Nederlandsche Bank is geheel afhankelijk van haar Duitse tegenpool en de overheid van de bereidheid tot loonmatiging door de sociale partners. Vooral nu de overheid het wisselgeld heeft verspeeld, om met werkgevers en werknemers tot overeenstemming te komen. Gezien de gevolgen die eenmaal in gang gezette en niet te controleren inflatie kan hebben voor de concurrentiepositie, de economische groei, de werkgelegenheid en daarmee voor de overheidsfinanciën zijn verdere prijsverhogingen hoogst ongewenst.

D.E. Ernste